

Naslov članka/Article:

Pogledi učiteljev na inovativnost in ustvarjalnost

Views of Teachers on Innovativeness and Creativity

Avtor/Author:

mag. Petra Kunc

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Vzgoja in izobraževanje 2/2016, letnik 47

ISSN 0350-5065

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2016

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/vzgoja-in-izobrazevanje/>

Mag. Petra Kunc, Šolski center Ravne, Srednja šola Ravne

POGLEDI UČITELJEV NA INOVATIVNOST IN USTVARJALNOST

UVOD

Globalizacija na področju izobraževanja je zelo vplivala na delo učiteljev in na izobraževanje učencev. Družba znanja in novo izobraževalno okolje zahtevata vseživljenjsko izobraževanje ter zelo široke sposobnosti vseh udeležencev vzgojno-izobraževalnega procesa, če želijo dosegati dobre rezultate, napredovati in nemoteno delati tudi v prihodnje.

Danes učitelj ni več avtoriteta, ki vse ve, ni le prenašalec znanja, ni banka podatkov, kot je bilo to včasih – je svetovalec za učenje, usmerjevalec, mentor, gradnik učenčevih sposobnosti ter celo pobudnik sprememb (Fullan, 1998). Zelo pomembno je, da se učitelj zaveda, kako pomembna sta vseživljenjsko izobraževanje (Hargreaves, 2000) in njegov profesionalni razvoj, v kar so v celoti vključene tudi kompetence, ki naj bi jih razvil, da bo pri svojem pomembnem delu, ko pomaga dijakom na poti v življenje, uspešen ter da bo čutil zadovoljstvo pri svojem delu.

Vseživljenjsko izobraževanje je nujno za uspešnost pri delu učitelja, saj se mora ta ves čas prilagajati nenehnim spremembam. Velik napredek, na primer, je na področju informacijsko-komunikacijske tehnologije, in če ne bi dograjevali svojega znanja ter se izpopolnjevali, nas bi povozil čas. Nikakor ne bi mogli slediti smernicam v družbi in šolstvu, vsekakor pa bi bil prepad med učitelji in učenci čedalje večji, saj so otroci, ki prihajajo, drugačni, imajo »računalniške možgane« (če lahko uporabimo inovativen izraz), in učitelji moramo prilagoditi svoje delo njim, da jih bomo znali motivirati, spodbuditi k delu in učenju, saj klasične metode večkrat ne ustrezajo, še posebej to velja za inovativnost in ustvarjalnost.

Namen naše raziskave je bil analizirati stanje na področju inovativnosti na srednjih šolah po Sloveniji na nivoju učiteljev in ravnateljev, saj je to področje še precej neraziskano. Raziskati smo želeli, kakšno je obstoječe stanje na področju ustvarjalnosti in inovativnosti na izbranih srednjih šolah, kako tam spodbujajo inovacijsko kulturo in klimo, kateri so sistemski pogoji in dejavniki, ki so potrebni za razvoj inovativnosti, ter kateri so zaviralni dejavniki. Naš cilj je bil podati ugotovitve in priporočila ter izdelati model za doseg inovativne šole.

V prispevku bomo najprej opredelili pojem ustvarjalnosti in inovativnosti, predstavili potek raziskave ter podali ugotovitve in priporočila (z vidika učiteljev) ter model za doseg inovativne šole.

USTVARJALNOST IN INOVATIVNOST V DRUŽBI IN ŠOLSTVU

Ustvarjalnost in inovativnost posegata na vsa področja življenja v družbi. Življenje v družbi znanja od nas zahteva,

da se zavedamo, kako je pomembno, da nenehno razvijamo ustvarjalnost in inovativnost, ki sta ključnega pomena za preživetje ter blagostanje majhnega naroda, o čemer je pisal že Trstenjak (1985). Likar, Križaj in Fatur (2006: 24–25) zapišejo, da je »ustvarjalnost stalen proces, ki se ne more ustaviti pri eni sami novi zamisli, še zlasti ne, če je nekdo ne zna tudi uresničiti, ampak je potrebno 'ožemanje' možganov brez konca in kraja v kombinaciji z razvijanjem in nadgrajevanjem osnovne zamisli«. Marentič Požarnik (2003: 90) pravi, da imamo ustvarjalne sposobnosti v večji ali manjši meri vsi in da jih vsak uveljavlja na nekem področju, kar nam omogočajo sklop osebnostnih potez in ugodne okoliščine. Pečjak (2002: 122) ugotavlja, da človekov ustvarjalni potencial najbolj pomagajo razvijati družina, šola in podjetje ali ustanova, še posebej velik pomen ima šola oziroma učitelji, zato bi se morali tega zavedati prav vsi učitelji in ravnatelji.

Različni avtorji (Milner, Kinnel in Usherwood, 1995; Sorensen in Christopher, 1997; Tidd, Bessant in Pavitt, 2001; Likar, Križaj in Fatur, 2006) menijo, da se je treba pri inovativnosti odmakniti od šablonskega delovanja h kreativnemu razmišljanju in pogledati v prihodnost. O družbi prihodnosti razmišljajo tudi Barle, Trunk Širca in Lesjak (2008: 198–199) in napovedujejo, da se bosta v družbi prihodnosti nenehno izobraževanje in zaposlitev še bolj prepletala. Tradicionalno povezovanje med istovrstnimi institucijami (na primer samo inštituti ali samo podjetji, samo med šolami) bo moralo preiti v fazo, ko bodo v mreže vključene institucije z doslej povsem ločenimi odgovornostmi in področji delovanja. Inštituti so bili tisti, ki so ustvarjali novo znanje, gospodarstvo je bilo odgovorno za materializacijo tega znanja, šole pa za prenos znanja (prav tam). Isti avtorji (2008) opozarjajo, da je v šolah premalo pozornosti namenjene ravno ustvarjalnosti in inovativnosti, saj kompetenca učiti se učiti preveč poudarja vlogo udeleženca izobraževanja le kot sprejemnika že vnaprej določenega znanja.

Izobraževanje in izobraževalni sistem predstavljata pomemben dejavnik za uspešno inovacijsko politiko, saj lahko mladim zagotovita usposabljanje za ključne kompetence in veščine, kot sta ustvarjalnost in inovativnost, pri tem pa je najpomembnejše, da začnemo ustvarjati varno okolje, v katerem bo ustvarjalnost prepoznana kot vrednota (Dobrowolska, 2010).

Šola je eden glavnih dejavnikov, ki naj bi oblikoval človekov ustvarjalni potencial. Milner, Kinnel in Usherwood (1995), Sorensen in Christopher (1997), Tidd, Bessant in Pavitt (2001) ter Likar, Križaj in Fatur (2006) ugotavljajo, da šola premalo spodbuja ustvarjalnost, jo celo zavira, zato je treba dati večji poudarek ustvarjanju pogojev za razvijanje

ustvarjalnosti. Ravnatelji se morajo zavedati, da z inovativnostjo pridobivajo konkurenčno prednost. Logaj idr. (2006: 32) trdijo, da z inovativnostjo v šolah lahko dobimo konkurenčno prednost, in sicer tako, da zaposlene spodbujamo k spremembam, nakupujemo sodobno učno tehnologijo, smo dovzetni za spremembe ter uvajamo novosti, in to pred drugimi šolami.

Inovacija v šolstvu pomeni tudi vnašanje sprememb v obstoječe vzgojno-izobraževalno delo, katere cilj je izboljšanje, razvoj in posodobitev pouka, razlaga Naji (2009) ter dodaja, da se šolske inovacije nanašajo predvsem na uvajanje in izboljšanje novih metod ter postopkov, učnih programov in vsebin, učbenikov ipd. Če želimo izboljšati inovativnost, moramo najprej spremeniti miselnost, predvsem v tem, da bi bili pripravljeni tvegati in uresničiti zamisli (prav tam). Šole so na področju inovativnosti največkrat okorele, premalo so pripravljene prepoznavati ustvarjalne potenciale. Tisti, ki izstopajo s svojo inovativnostjo, so največkrat obravnavani kot moteči, namesto da bi jih znali usmeriti in spodbujati k ustvarjalnosti (prav tam). Tudi Šorgo (2011: 60) opozarja, da se moramo zavedati, da lahko šolski sistem inovativnost in ustvarjalnost spodbuja ali pa zavira. Srednješolski sistem mladih ne usmerja dovolj k inovativnemu razmišljanju, in ker imamo tog šolski program, ta tudi ne sledi potrebam gospodarstva, še zlasti ne hitremu razvoju tehnologij (Likar in Fatur, 2009), kar kaže na slabo sodelovanje šolstva in gospodarstva.

Naš izobraževalni sistem temelji predvsem na iskanju neznanja – namesto na odkrivanju nadarjenosti. Preveč faktografskih podatkov pri različnih predmetih, prenatrpani učni programi, matura, poklicna matura ipd. lahko zavirajo ustvarjalnost. Dijake je treba motivirati, da bodo znali razmišljati, kako podajati svoje ideje, da bodo ustvarjalni, inovativni, kar pa zahteva odmik od prevladujočega transmisijskega modela poučevanja, ki je usmerjen v doseganje merljivih standardov (Sahlberg in Oldroyd, 2010). Za vse to potrebujemo kakovosten izobraževalni sistem in razvoj kulture ustvarjanja ter inovacij (Dobrowolska, 2010), kar pa je v Sloveniji še slabo razvito. Ob tem Šorgo (2011: 60–61) poziva, da moramo pripraviti ustrezno okolje, tudi zakone in predpise, ki bo ustvarjalnost in inovativnost zapovedovala, ne samo omogočala, ali kot ima država Singapur že v vizijo vlade vključeno spodbujanje mladih k inovativnosti in podjetnosti (Ng, 2004).

Spremeniti moramo marsikaj, saj se nove generacije upirajo tradicionalnemu izobraževalnemu sistemu. Teoretiki opozarjajo na probleme, ki bodo čedalje bolj prihajali v ospredje, toda sistem v šolstvu se spreminja zelo počasi.

Tudi Naji (2009) je ugotovila, da je v šolstvu kar nekaj dejavnikov, ki na žalost učiteljem onemogočajo rojevanje novih idej in ustvarjalno razmišljanje, to so:

- zastarele vodstvene strukture,
- stereotipne navade,
- nesposobnost prilagajanja novi situaciji,
- konvencionalnost,
- preveliko spoštovanje avtoritet,

- odpor do sprememb,
- ozki interesi stroke idr.

Javornik Krečič (2008) ter Likar in Fatur (2009) poudarjajo, da je spodbujanje inovativnosti smiselno v vseh organizacijah, torej tudi v šolah, čeprav sta Jakopec in Likar (2009) v svoji raziskavi ugotovila, da obstoječa kulturna tradicija šole ni preveč naklonjena inoviranju. Navedeta več problemov v osnovnih šolah, kot so: problemi, povezani s kadrom, premalo sodelovanja in zaupanja, zaposleni niso vključeni v razvojne usmeritve šole ipd. V naši raziskavi smo prišli do podobnih ugotovitev tudi na srednjih šolah.

EMPIRIČNA RAZISKAVA

Namen, vzorec, instrumentarij

Osrednji namen empiričnega dela je bil raziskati poglede učiteljev in ravnateljev na inovativnost. Podali smo naslednja raziskovalna vprašanja, ki so nas vodila skozi raziskovalni proces:

1. Kakšni so pogledi ravnateljev in učiteljev na pomen inoviranja in na pomen ustvarjalnosti?
2. Kakšni so inovacijski cilji šole?
3. V kolikšni meri vpliva na razvoj inovativnosti učenca kurikul in v kolikšni meri obšolske dejavnosti?
4. Kakšna je vloga vodje pri razvijanju inovativnosti?
5. Kakšni so sistemski vidiki podpiranja ustvarjalnosti in inovativnosti?
6. Kateri so bistveni zaviralni dejavniki?
7. Kaj je bilo treba storiti za doseganje konkretnih inovacijskih presežkov?

Odločili smo se za kvalitativno paradigmo, ki nam omogoča opisati, kakšno je stanje inovativnosti v srednjem šolstvu, kako to razumejo učitelji in kakšen pomen temu pripisujejo.

Namen naše raziskave je bil poglobljen vpogled v problem, kako učitelji doživljajo pojav inovativnosti v svojem delovnem okolju, kako jo spodbujajo ter razvijajo. Gre torej za fenomenološki pristop, saj so nas zanimale izkušnje ljudi v zvezi s proučevano temo (Tratnik, 2002).

Enote smo izbrali s točno določenim namenom, torej je vzorec namenski, in sicer šest srednjih šol (štiri gimnazije in dve strokovni srednji šoli). Sicer je vzorec šestih srednjih šol majhen, kar pa pri kvalitativni raziskavi ni bistveno, saj teži h globini in ne širini. Ugotovitev sicer ne moremo posploševati na širšo populacijo, omejene so le na proučevani vzorec.

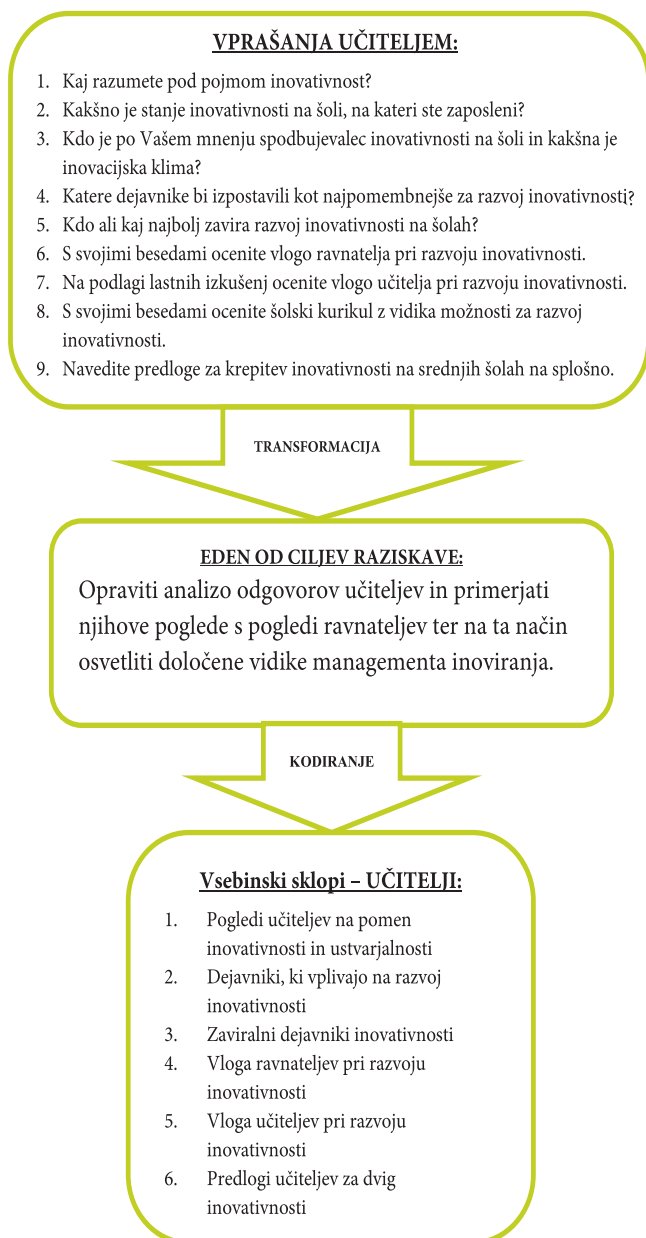
S kvalitativno raziskavo šestih srednjih šol v Sloveniji (tri so po predhodni raziskavi Zavoda Republike Slovenije za šolstvo Ljubljana veljale za najinovativnejše, tri pa za povprečne) smo želeli analizirati stanje na področju inovativnosti z vidika ravnateljev, kot kontrolna skupina pa so bili dodani učitelji.

Izvedli smo polstrukturirane intervjuje z ravnatelji s teh šol in na te šole poslali trideset anketnih vprašalnikov

za učitelje (želeli smo, da na vsaki od šestih šol vprašalnike izpolni po pet učiteljev, ki so po ravnateljevi presoji med najinovativnejšimi). Vrnili so nam šestindvajset anketnih vprašalnikov, ki smo jih analizirali in oblikovali šest kategorij, kar bomo predstavili v nadaljevanju.

Rezultati in vidiki učiteljev so pripeljali do zanimivih ugotovitev, kar je še posebej pomembno, ker je to področje še precej neraziskano, zato je bil eden izmed naših ciljev analizirati vidike učiteljev glede inovativnosti in osvetliti določene vidike managementa inoviranja.

Na podlagi dobljenih podatkov smo s kvalitativno analizo kljub majhnemu vzorcu lahko oblikovali predloge in priporočila v smislu izboljšanja obstoječe prakse na področju inovativnosti in ustvarjalnosti (slika 1 prikazuje del poteka raziskave, ki se nanaša na učitelje).

Slika 1: Razširjen algoritem poteka transformacije.

POGLEDI UČITELJEV NA INOVATIVNOST IN USTVARJALNOST

Na podlagi anketnih vprašalnikov in odgovorov učiteljev smo oblikovali šest kategorij:

1. Pogledi učiteljev na pomen inovativnosti in ustvarjalnosti
2. Dejavniki, ki vplivajo na razvoj inovativnosti
3. Zaviralni dejavniki inovativnosti
4. Vloga ravnateljev pri razvoju inovativnosti
5. Vloga učiteljev pri razvoju inovativnosti
6. Predlogi učiteljev za izboljšanje, povečanje inovativnosti

V nadaljevanju so podane bistvene ugotovitve pri posameznih kategorijah.

Pogledi učiteljev na pomen inovativnosti in ustvarjalnosti

Učitelji razumejo inovativnost in ustvarjalnost kot vnašanje novosti, novih idej in novih projektov; navajajo zelo različne poglede na pomen inovativnosti in sam pojem inovativnost zelo različno interpretirajo, kar kaže na ne najboljše poznavanje tega področja, čeprav so bili za izpolnjevanje anketnega vprašalnika izbrani tisti, za katere ravnatelji menijo, da so v ospredju na področju inovativnosti. Menimo, da je problem v tem, ker že dodiplomski študij učiteljem ne da potrebnega znanja s področja inovativnosti in ker je v veliki meri odvisno od posameznika, koliko je za to motiviran in koliko ga to zanima. V veliki meri lahko na učitelje vpliva inovativen ravnatelj, ki se zaveda pomena inovativnosti in svoje sodelavce spodbuja v tej smeri.

Dejavniki, ki vplivajo na razvoj inovativnosti

Učitelji navajajo različne dejavnike, ki vplivajo na razvoj inovativnosti. Najpomembnejša se jim zdi podpora vodstva šole, in sicer ravnatelja, ki je dovolj odprt za novosti, ideje in spremembe. Učitelji med dejavnike, ki vplivajo na razvoj inovativnosti, štejejo stalno strokovno izpopolnjevanje in izobraževanje. K razvoju inovativnosti veliko prispeva tudi odprt šolski kurikulum, ki ponuja dovolj možnosti za razvoj različnih oblik inovativnosti. Seveda omenjajo tudi finančno podporo, materialne pogoje za delo ter seveda vedno zaželjene, kreativne in zainteresirane dijake.

Zaviralni dejavniki inovativnosti

Učitelji navajajo kar nekaj zaviralnih dejavnikov, s katerimi se srečujejo pri svojem delu in ki jih omejujejo pri inovativnosti (preglednica 1).

Preglednica 1: Zaviralni dejavniki inovativnosti.

Zaviralni dejavniki inovativnosti:		
sistemski:	organizacijski:	kadrovski:
<ul style="list-style-type: none"> tog šolski sistem, kurikulum, zakonodaja in pravilniki ter matura, vodstvo (nepripravljenost vodilnih, stil vodenja ipd.), država ne stimulira inovativnih učiteljev, splošna družbena klima, negativni vplivi recesije ter slabi materialni pogoji, tradicionalna organizacija pouka. 	<ul style="list-style-type: none"> organizacijska togost, neustvarjalna klima in okolje na splošno, rutinsko delo, administrativne in nepomembne dejavnosti, premalo sodelovanja z lokalno skupnostjo in gospodarstvom. 	<ul style="list-style-type: none"> nemotivirani, neustvarjalni zaposleni, nenaklonjenost spremembam, neustrezno znanje.

Vloga ravnateljev pri razvoju inovativnosti

Učitelji pripisujejo ravnatelju ključno vlogo pri razvoju inovativnosti, saj je spodbujevalec in tisti, ki odobri ter podpre inovacije. Ravnatelj bi moral biti zgled in slediti novostim ter skrbeti za dobro inovacijsko klimo, moral pa bi biti tudi odprt za spremembe, predloge in ideje. Ravnatelj naj bi bil pripravljen sprejeti inovativne ideje s strani učiteljev, jih analizirati, oceniti kot koristne in ugotoviti, ali so dobre, ter jih podpreti. Vedno naj bi bil pripravljen na dialog o neki inovaciji. Zagotovil naj bi možnost realizacije zamisli. Dobro mora znati predstaviti novosti ter primere dobre prakse, da učitelji dojamajo inovacijo kot koristno za dvig kakovosti. V pomoč so mu ustrezen šolski razvojni tim in dolgoročno dobro zastavljena vizija in cilji, katerim vsi sledijo. Vodstvo mora znati zaposlene motivirati za inovacije in jih prav tako tudi nagraditi, pa čeprav samo s pohvalo.

Vloga učiteljev pri razvoju inovativnosti

Tudi vloga učiteljev pri razvoju inovativnosti je zelo pomembna, saj so oni uresničevalci velikega števila sprememb, česar se zavedajo.

Naša raziskava je pokazala, da bi bilo treba učitelje in ravnatelje bolj izobraziti na področju inovativnosti, saj

njihovi odgovori dajejo slutiti, da prave inovativnosti ni veliko, čeprav so vsi prepričani, da so inovativni.

Predlogi učiteljev za dvig inovativnosti

Učitelji so podali kar nekaj predlogov, ki so zapisani v preglednici 2, in naj bodo v pomoč ravnateljem pri vpeljevanju inovativnosti na šolah.

Ugotovitve na podlagi analize anketnih vprašalnikov

Učitelji s povprečnih šol odgovarjajo podobno kot učitelji z najinovativnejših, verjetno zaradi tega, ker so ravnatelji izbrali tiste, ki so najuspešnejši na področju inovativnosti. Skupne značilnosti, ki so pomembne za razvoj inovativnosti, so:

- timsko delo,
- profesionalni razvoj,
- stalno strokovno izpopolnjevanje in izobraževanje,
- projektno delo,
- skrb za dobro klimo.

Zavedamo se, da je vzorec v naši raziskavi majhen, toda ko smo primerjali tri najinovativnejše šole po izboru ZRSŠ Ljubljana in tri povprečne, smo prišli do nekaj sklepov

Preglednica 2: Predlogi učiteljev za dvig inovativnosti.

Glede učiteljev:	Drugi predlogi:
<ul style="list-style-type: none"> izobraževanje učiteljev na področju sistematičnega uvajanja inovativnosti v okviru šolskega kurikula, podpora vodstva, motiviranje učiteljev, ustrezno vrednotenje učiteljevega dela, nagrajevanje inovativnosti, pohvala, predstavitev novosti, dela učiteljev na šoli ipd., posodobitev sistema napredovanja, da bo imel več možnosti tisti, ki dela ustvarjalno, seznanitev s čim več praktičnimi primeri, primeri dobre prakse, možnost izobraževanja v tujini oziroma s tujimi predavatelji, krepitev inovativne klime, tako da bodo imeli vsi učitelji potrebo in željo po uvajanju novosti. 	<ul style="list-style-type: none"> spodbujanje dijakov k inovativnosti in ustvarjalnosti pri pouku ter šolskih dejavnostih in tudi širše, več projektne dela, samostojno, raziskovalno delo dijakov, drugačna oblika zaključevanja šolanja (ne matura), razvoj ocenjevanja interdisciplinarnih vsebin, tematske priprave interdisciplinarnih vsebin, spodbujanje inovativnosti na vseh nivojih: na šoli, v regiji itd., finančna podpora v smislu tehnološke inovativnosti, nakup boljših sredstev za pouk, dati možnost vsakemu, da predlaga izboljšave, več vključevanja dijakov in staršev pri predlaganju inovacij, organizacija srečanj inovatorjev ipd., ustrezno vrednotenje inovativnosti v družbi.

Preglednica 3: Razlike med inovativnimi in povprečnimi šolami z vidika učiteljev.

Inovativne šole:	Povprečne šole:
<ul style="list-style-type: none"> • izstopanje iz začrtanih šolskih okvirov, • dober kader, • ravnatelj je zgled, • dobra klima, • dobri delovni pogoji, • ustrezen šolski razvojni tim, • dobro zastavljena vizija in cilji, katerim vsi sledijo, • dobre ideje, • vodstvo prepozna in podpre inovacije, • sodelovanje. 	<ul style="list-style-type: none"> • ravnatelj nima dovolj znanja s področja inovativnosti, • problem nemotiviranih dijakov s premalo znanja, • slabši kader, • nerazumevajoče vodstvo, • učitelji ne marajo sprememb, • slabša klima, • zavistni posamezniki, • ostareli člani kolektiva, • pomanjkljiva usposobljenost, pomanjkljivo znanje.

oziroma ključnih razlik. Že pri izvajanju intervjujev z ravnatelji smo zaznali, da se ravnatelji z inovativnih šol po svoji osebnosti, prodornosti, idejah, ciljih, samem pristopu do inovativnosti ipd., nekoliko ločijo od svojih kolegov s povprečnih šol. Sicer vse šole poudarjajo, kaj vse delajo, kako delajo, toda lahko razberemo tiste ključne razlike, zakaj je neka šola inovativnejša, kar je prikazano v preglednici 3.

Opazili smo, da se nekatere šole oziroma ravnatelji bojijo izstopiti iz začrtanih okvirov, kar pa je pravzaprav tisto, kar šole dela boljše oziroma inovativnejše. Upati si, tvegati, upirati pogled v prihodnost – to so smernice za inovativno šolo. Na žalost mora biti ravnatelj večkrat iznajdljiv in mora poiskati luknjo v zakonu ali pravilniku, da poišče pot, ki ni prepovedana, ker je drugače lahko kaznovan, in da neko inovativnost lahko vseeno izpelje.

Kratka formula, do katere smo prišli:

vsestransko izoblikovan ravnatelj + dobri učitelji + inovativna klima = INOVATIVNA ŠOLA

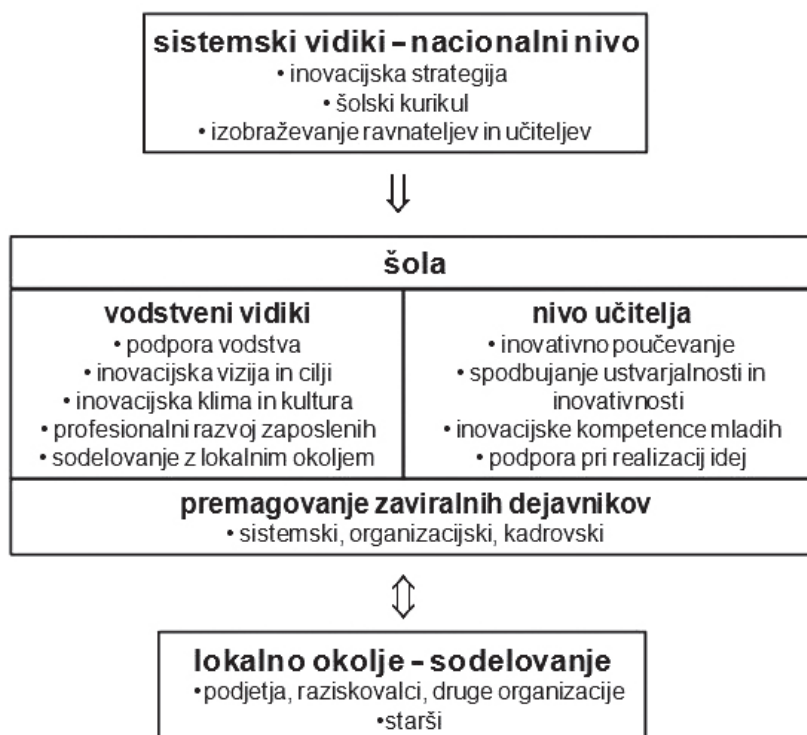
Ko vsak faktor izoblikujemo in dopolnimo s podrobnostmi, so ustvarjeni pogoji, da se inovativnost lahko razvije.

Priporočila glede učiteljev

Učitelje je treba usposabljanje za področje inoviranja. Predstaviti jim je treba, da jim neka stvar lahko koristi, in jih izobraziti za spremembo.

Učitelj naj:

- pozna tehnike spodbujanja ustvarjalnih idej,
- spremeni miselnost glede sprememb in inovativnosti,
- bo odprt za ideje s strani dijakov in naj zna idejo argumentirano oceniti,
- se bo pripravljen učiti,

Slika 2: Model razvoja inovativne šole.

- si zapisuje ustvarjalne ideje, jih predlaga in s pomočjo sodelavcev ovrednoti.

Predlagan model za razvoj inovativne šole

Na podlagi rezultatov raziskave smo oblikovali model razvoja inovativne šole, po katerem bi lahko šole izobrazile inovativne in ustvarjalne učence, ki bi lahko veliko prispevali k razvoju sodobne družbe.

SKLEP

Znanje hitro zastareva. Naš šolski sistem pa še vedno v ospredje postavlja faktografsko znanje, kar je v nasprotju s težnjo, da bi dijaki razvili ustvarjalnost in inovativnost ter poskrbeli za razvoj najrazličnejših kompetenc, ki jih bodo potrebovali v življenju. Šola bi morala dijake pripraviti, da se bodo lahko prilagodili na hitre spremembe, da bodo imeli privzgojene vsestranske sposobnosti, saj ni mogoče pričakovati, da bodo ves čas svojega delovnega oziroma ustvarjalnega življenja delali na istem delovnem mestu ali v istem poklicu.

Zavedati se moramo, da mora šola prihodnosti dijakom ponujati, seveda poleg pouka, številne možnosti

za razvijanje ustvarjalnosti in inovativnosti. Naša raziskava je pokazala, da se učitelji zavedajo, kako pomembna sta inovativnost in ustvarjalnost tudi v šolstvu, kar se ujema z mnenjem Likarja in Faturja (2009: 29), ki menita, da mora biti inovativnost del vsakdana in ne le stvar občasnih dejavnosti.

Strinjamo se z Blackmorem in Sachsom (1997), da je »institucionalizirana shizofrenija« čedalje bolj navzoča, saj čas recesije, uvajanje različnih ukrepov, negativna nastrojenost proti javnim uslužbencem, navzočnost na delovnem mestu osem ur, čeprav je narava dela učitelja drugačna, velika brezposelnost ipd. kažejo na to, da vse skupaj postaja »družbena shizofrenija«, in bojimo se, da so to časi, ki zavirajo inovativnost, predvsem v šolstvu, kjer vlada čedalje večje nezadovoljstvo med učitelji.

Šole v večini primerov posnemajo druge šole in primere dobre prakse, sledijo vsem trendom in paradigmi, ki jo šolski sistem predpisuje, kar je v našem šolstvu stalna praksa, in mogoče ravno to zavira pravo inovativnost, ker je lažje vpeljati nekaj že preizkušenega. Verjetno je to vzrok, da šole ne dosegajo konkretnih inovacijskih dosežkov, ker ravnatelji mislijo, da so tako ali tako s tem naredili že vse in je to za njih inovativnost.

VIRI IN LITERATURA

- Barle, A., Trunk Širca, N., Lesjak, D. (2008). Družba znanja: izzivi izobraževanja v 21. stoletju. Koper: Fakulteta za management.
- Blackmore, J. in Sach, J. (1997). Worried, weary and just plain worn out. Brisbane: AARE.
- Dobrowolska, B. (2010). School culture – teacher's competence – student's creative attitudes. Reflection on school pragmatics. V: *The New Educational Review*, 20 (1), 183–192.
- Fullan, M. (1998). *Changes forces. Probing the depths of educational reform*. London, New York, Philadelphia: Falmer.
- Hargreaves, A. (2000). Four ages of professionalism and professional learning. V: *Teachers and Teaching: theory and practice*, 6 (2), 151–182.
- Jakopec, F. in Likar B. (2009). Kultura inoviranja kot ključni dejavnik trajnostnega razvoja šole. *Trajnostni razvoj v šoli in vrtcu*, 3, št. 1, str. 31–37.
- Javornik Krečič, M. (2008). Pomen učiteljevega profesionalnega razvoja za pouk. Ljubljana: i2.
- Likar, B., Križaj, D. in Fatur, P. (2006). *Management inoviranja*. Koper: Fakulteta za management.
- Likar, B. in Fatur, P. (2009). Inovacije za mlade. <http://www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/961-6268-64-3/135-143.pdf> (dostopno 16. 1. 2011).
- Logaj, V., Trnavčevič, A., Snoj, B., Biloslavo, B., Kamšek, M. (2006). Spreminjanje šolske kulture za povečanje identifikacije učiteljev in učencev s šolo. Ljubljana: Šola za ravnatelje.
- Marentič Požarnik, B. (2003). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.
- Milner, E., Kinnel, M. in Usherwood, B. (1995). Employee suggestion schemes: a management tool for the 1990's. V: *Library Management*, 16 (3), 3–8.
- Naji, M. (2009). Inovacije v šolstvu ter evropsko leto inovativnosti in ustvarjalnosti. <http://razgledi.net/2009/01/16/inovacije-v-solstvu-ter-evropsko-leto-inovativnosti-in-ustvarjalnosti/> (dostopno 26. 2. 2012).

- Ng, Pak Tee. (2004). Innovation and enterprise in Singapore schools. V: Educational research for Policy and Practise, 3 (3), 183–198.
- Pečjak, V. (2002). Ustvarjalnost v šoli. V: Uspeti z idejo!: tehnike in metode ustvarjanja, razvoja in trženja idej, Ljubljana: Korona plus: Pospeševalni center za malo gospodarstvo.
- Sahlberg, P. in Oldroyd, D. (2010). Pedagogy for economic competitiveness and sustainable development. V: European Journal of Education, 45 (2), 280–299.
- Sorensen, D. P. in Christopher, B. (1997). Innovations: key to business success. Menlo Park, CA: Crisp.
- Šorgo, A. (2011). Ustvarjalnost in inovativnost: manjkajoči sestavini naravoslovnega izobraževanja. V: Vzgoja in izobraževanje, 42 (6) / 43 (1), 60–63.
- Tidd, J., Bessant, J. in Pavitt, K. (2001). Managing innovation: Integrating technological, market and organizational change. New York: John Wiley&Sons.
- Tratnik, M. (2002). Osnove raziskovanja v managementu. Koper: Visoka šola za management.
- Trstenjak, A. (1985). Človek bitje prihodnosti: okvirna antropologija. Ljubljana: Slovenska matica.

POVZETEK

V prispevku predstavljam poglede in razmišljanja učiteljev glede inovativnosti, ki naj bi bila glavno gonilo družbe, zato naj bi jo razvijali že od vrtca naprej. Zaradi globalizacije, nenehnih sprememb in zastarevanja znanja sta vsestranski razvoj ter inovativnost nujna dejavnika sodobne šole. Raziskava na šestih srednjih šolah v Sloveniji je pokazala, da učitelji razumejo inovativnost kot nujno sestavino procesa, ki poteka v šolah in ki je v veliki meri odvisen od ravnateljev ter njihove ozaveščenosti, kako pomembna je inovativnost kot gibalno razvoja. Identificirali smo sistemske, organizacijske in kadrovske ovire. Prikazali smo razlike med inovativnimi in povprečnimi šolami ter podali priporočila za izboljšanje stanja. Raziskava je pokazala, da prave inovativnosti na slovenskih srednjih šolah skorajda ni. Šole so večinoma le sledilci. Predlagali smo tudi model razvoja inovativne šole, ki vključuje sistemski nacionalni nivo, nivo šole ter nivo sodelovanja z lokalno skupnostjo.

ABSTRACT

The paper presents the views and opinions of teachers regarding innovativeness, which is said to be the main driver of society and should therefore be developed from kindergarten onwards. Due to globalisation, constant changes and knowledge becoming outdated, universal development and innovativeness are two necessary factors of modern schools. A research study conducted at six secondary schools in Slovenia has shown that teachers perceive innovativeness as a necessary ingredient of the school process and that it greatly depends on the principals and their level of awareness regarding the importance of innovativeness as the driver of development. Systemic, organisational and personnel obstacles have been identified. The differences between innovative and average schools have been demonstrated and recommendations for improving the situation have been given. The research study has shown that genuine innovativeness is virtually non-existent at Slovenian secondary schools. Schools are mostly followers. A model for the development of an innovative school has been proposed; it encompasses the systemic national level, the level of the school and the level of cooperation with the local community.